

SANSKRIT

(Maximum Marks: 80)

(Time allowed: Three hours)

(Candidates are allowed additional 15 minutes for **only** reading the paper.

They must **NOT** start writing during this time.)

Answer **all** Questions from Sections A and B and any **four** questions from Section C.

If you answer **two** questions or more on any **one** book, do not base them on the **same** material.

The intended marks for questions or parts of questions are given in brackets [ ].

SECTION A

Answer **all** questions.

Question 1

- (a) Disjoin Sandhis of *any three* of the following: [3]
अधोदत्तानां केषाञ्चित् त्रयाणां शब्दानां सन्धिविच्छेदं कुरुत ।
लाकृतिः, वटवृक्षः, दयार्णवः, भगवद्गीता, वधूरेषा, सुबन्त
- (b) Expound *any three* of the following, giving the names of the compound: [3]
अधोलिखितानां केषाञ्चित् त्रयाणां समस्तपदानां विग्रहं कृत्वा समासस्य नाम अपि लिखत ।
निर्मक्षिकम्, उपनेत्रम्, चक्रपाणिः, नीलकमलम्, पाणिपादम्, षाण्मातुरः
- (c) Split *any three* of the following words: [3]
अधोलिखितानां केषाञ्चित् त्रयाणां पदानां प्रकृतिप्रत्ययविभागं कुरुत ।
शयानः, व्याकरणम्, गेयम्, एधमानः, आनेतव्यम्, छिन्नः
- (d) Change voice of *any three* of the following sentences: [3]
अधोलिखितानां केषाञ्चित् त्रयाणां वाक्यानां वाच्यं परिवर्तयत ।
(i) शिष्यः गुरुं प्रश्नं पृच्छति ।
(ii) बालकः अजां नयति ।
(iii) गौः जलं पिबति ।

- (iv) वयं त्वां पश्यामः।
- (v) तैः वयं पाठयामहे ।
- (vi) सर्वं भगवता क्रियते ।

Question 2

Translate the following passage into Sanskrit:

[6]

अधोलिखितस्य अनुच्छेदस्य संस्कृतभाषया अनुवादं कुरुत :-

Kalidasa was a great Sanskrit poet and dramatist whose literary work has lived through the ages. If ever a man won immortality only by what he thought and wrote, it is Kalidasa. His works reveal a wonderful power of description and deep knowledge of human nature. He has such expression as can only belong to a king among poets. He was a man of culture and was acquainted with the fine arts. Of the poetical and dramatic works ascribed to Kalidasa, the one for which he is best known even in the West is the play 'Shakuntala'. It is unfortunate that no record exists of the life and residence of such a poetic genius.

SECTION B

Answer *all* questions

Question 3

Translate the following passages into English:

अधोलिखितयोः गद्यांशयोः आङ्गलभाषया अनुवादं कुरुत :

- (a) अथ महाश्वेता कादम्बरीम् अनामयं पप्रच्छ । सा तु सखीप्रेम्णा गृहनिवासेन कृतापराधेव लज्जमाना कृच्छ्रादिव कुशलम् आचक्षे । मुहुर्तापगमे च महाश्वेता ताम्बूलदानोद्यतां ताम् षत्-“सखि कादम्बरी, सर्वाभिरस्माभिः अयम् अभिनवागतः चन्द्रापीडः आराधनीयः। तदस्मै तावत् दीयताम् ” इति । इत्युक्ता सा शनैः अव्यक्तमिव “ सखि, लज्जेहऽम् अनुपजातपरिचया गल्भ्येनानेन । गृहाण त्वमेव अस्मै प्रयच्छ ” इत्युवाच । पुनः पुनः अभिधीयमाना च तया ग्राम्येव चिरात् दानाभिमुखं मनश्चक्रे । महाश्वेतामुखात् अआकृष्टदृष्टिरेव वेपमानाङ्गयष्टिः प्रसारयामास च ताम्बूलगर्भं हस्तपल्लवम् । चन्द्रापीडस्तु स्वभावपटलं धनुर्गुणाकर्षणकृतकिणश्यामलं पाणिं प्रसार्य ताम्बूलं प्रतिजग्राह । अथ सा गृहित्वा अपरं ताम्बूलं महाश्वेतायै प्रायच्छत् । [6]

- (b) चन्द्रापीडोऽपि तत्रैव शिलातले, निरभिमानताम् अतिगम्भीरतां च कादम्बर्याः, निष्कारणवत्सलतां महाश्वेतायाः, अतिसमृद्धिं च गन्धर्वराजलोकस्य मनसा भावयन्, केयूरकेण संवाह्यमानचरणः, क्षणादिव क्षणदां क्षपितवान् । अथ समुद्रते सवितरि शिलातलात् उत्थाय चन्द्रापीडः प्रक्षालितमुखकमलः, कृतसन्ध्यानमस्कृतिः गृहीतताम्बूलः “ केयूरक ! विलोकय, देवी कादम्बरी प्रबुद्धा वा न वा ? क्व सा तिष्ठति ? ” इत्यवोचत् । गतप्रतिनिवृत्तेन च तेन “ देव ! मन्दरप्रासादस्य अधस्तात्, अङ्गणसौधवेदिकायां महाश्वेतया सह अवतिष्ठते ” इत्यावेदिते, ताम् आलोकितुम् आजगाम् । दृष्ट्वा च कादम्बरीं समुपसृत्य, तस्यामेव सुधावेदिकायां विन्यस्तम् आसनं भेजे । [6]

Question 4

Translate the following verses into English:

अधोलिखितयोः पद्यांशयोः आङ्गलभाषया अनुवादं कुरुत ।

- (a) अथाभ्यर्च्य विधातारं प्रयतौ पुत्रकाम्यया । [7]
तौ दम्पती वसिष्ठस्य गुरोर्जग्मतुराश्रमम् ॥
स्निग्धगम्भीरनिर्घोषमेकं स्यन्दनमास्थितौ ।
प्रावृषेण्यं पयोवाहं विद्युदैरावताविव ॥
- (b) लोकान्तरसुखं पुण्यं तपोदानसमुद्भवम् । [7]
सन्ततिः शुद्धवंश्या हि परत्रेह च शर्मणे ॥
तया हीनं विधातर्मा कथं पश्यन् न दूयसे ।
सिक्तं स्वयमिव स्नेहाद् वन्ध्यमात्रमवृक्षकम् ॥

Question 5

Explain the following with reference to the context:

अधोलिखितयोः उद्धरणयोः सन्दर्भप्रसङ्गाभ्यां सह व्याख्यां कुरुत :-

- (a) आकारसदृशप्रज्ञः प्रज्ञया सदृशागमः । [4]
- (b) आत्मकृतानां हि दोषाणां नियतं भवितव्यं फलम् आत्मनैव । [4]

SECTION C

Answer *any four* questions

Question 6

Write the significant qualities of King Dileep as described by Kalidasa. [7]

कालिदासेन वर्णितान् राज्ञः दिलीपस्य महत्त्वपूर्णान् गुणान् लिखत ।

Question 7

How did Vaishampayan describe his previous birth story to Shudrak ? [7]

वैशम्पायनः स्वपूर्वजन्मवृत्तान्तं शूद्रकं कथम् अवर्णयत् ?

Question 8

What were the reasons given by Vashishtha for childlessness of King Dileep? [7]

वशिष्ठः नृपस्य दिलीपस्य सन्तानहीनतायाः कानि कारणानि अवोचत् ?

Question 9

Having given the introduction of Chandrapida, what did Mahashweta say to Kadambari? [7]

महाश्वेता चन्द्रापीडस्य परिचयं दत्त्वा कादम्बरीं किमुक्तवती ?

Question 10

Explain the journey of Chandrapida for conquering the world . [7]

चन्द्रापीडस्य दिग्विजययात्रायाः वर्णनं कुरुत ।

Question 11

Describe any five similes given by Kalidasa with examples. [7]

कालिदासेन प्रयुक्तानां पञ्च उपमानां सोदाहरणं वर्णनं कुरुत ।